

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 811.111'27

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.4.9>

А. І. АРТЕМЕНКО

старший викладач кафедри іноземних мов

факультету маркетингу,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

Електронна пошта: antoninaartemenko33@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2426-875x>

ПРАГМАТИЧНА МОДАЛЬНІСТЬ СТИМУЛЮЮЧИХ ПЕРЕПИТУВАНЬ

Стимулюючі перепитування – це особливий тип питальних речень, стимулюючий засіб якого полягає в особливому посиленому впливові на мовця та в тому, що він служить комунікативним засобом. У дослідженні обґрунтовується думка про стимулюючі перепитування, що з лінгвістичної точки зору становить неодноразову появу мовленнєвої одиниці в певному проміжку мовлення на відповідному лінгвістичному рівні. Явище стимулюючого перепитування має місце на всіх лінгвістичних рівнях. Між стимулюючими перепитуваннями різних рівнів існує тісний взаємозв'язок: у межах одного рівня одиниці вступають між собою в синтагматичні та парадигматичні відношення, а стимулююче перепитування вищих рівнів включають стимулюючі перепитування нижчих рівнів. Прикладом взаємодії одиниць мовленнєвих рівнів може служити взаємодія лексичного та морфологічного рівнів.

Доцільно розглядати стимулюючі перепитування в діалогічному мовленні. У межах діалогу із трьох реплік можуть, з одного боку, взаємодіяти різні типи стимулюючих перепитувань, а з іншого – один із цих типів структурно-лексичного зв'язку може пов'язувати всі висловлювання діалогу з трьох реплік чи тільки дві з них.

Цей лінгвістичний феномен розглядається як засіб вираження прагматичної модальності. Беручи до уваги прагматичну модальність стимулюючого перепитування на відповідних лінгвістичних рівнях, структурні та семантичні ознаки стимулюючого перепитування, здійснюється класифікація стимулюючого перепитування на морфологічні, лексико-синтаксичні та текстологічні.

Стимулюючі перепитування також можуть бути часткові, тобто стимулюючі перепитування, які повторюють лише один структурний елемент попереднього висловлення; частково-ускладнені, тобто стимулюючі перепитування, в яких повторюється декілька слів попередньої репліки; повні стимулюючі перепитування, які повторюють попереднє висловлення повністю; трансформовані стимулюючі перепитування, тобто такі, які змінюють граматичну структуру чи лексичне наповнення компонентів; подвійні стимулюючі перепитування, тобто перепитування, які повторюють один чи декілька елементів попереднього висловлення, чи повністю висловлення двічі. Функціонування різних видів стимулюючих перепитувань, які беруть участь в організації мовлення, розглядають як засіб вираження прагматичної модальності перепитування.

Ключові слова: стимулююче перепитування, прагматична модальність, прагматичне мовлення, діалог, мовлення.

Постановка проблеми. Відомо, що учені досліджують стимулюючі перепитування в окремо взятих висловлюваннях [Арутюнова 1976], де основна увага приділяється кількісній та структурній характеристиці використання стимулюючих перепитувань, де досліджується прагматична модальність у структурі стимулюючого перепитування [Застровская 1987], його стилістична категорія [Леонтьев 1997]. Зазначають, що стимулюючі перепитування є певними граматичними структурами і що їх відмінні формальні властивості визначають їхню прагматичну модальність [Веск 2018]. У лінгвістичній теорії стимулююче перепитування [Blakemore

1994] розглядається як поширене, але недостатньо вивчене явище, яке кваліфікується як побудована за правилами мовлення друга репліка, що виражає експресивно-емоційну реакцію на повідомлення і має за свою структурну основу ті чи інші елементи мовленнєвого складу першої репліки [Тарасова 1992]. Стимулююче перепитування [Strelchenko 2017] також трактується як засіб протікання думки, при якому окремі слова, словосполучення або композиційні структури однакового змісту в ідентичній або різній формі використовуються з різною частотою, щоб пояснити комунікативно важливі одиниці висловлення [Cook 1990].

Метою статті є дослідження прагматичної модальності стимулюючих перепитувань, що є важливим засобом вираження внутрішніх почуттів мовця.

Виклад основного матеріалу. Хочемо зазначити, що стимулюючі перепитування – це унікальне явище [Sobin 2010], яке може виражати різні модальності. Одна із них – це прагматична, яка дає можливість мовцю більш глибоко передавати свої внутрішні почуття [Burstein 1996]. У лінгвістиці розрізняють лінгвістично-стимулюючі та семантично-стимулюючі перепитування [Бондаренко 1976].

Семантично-стимулюючими перепитуваннями вважаються ті перепитування, які створюються певною сукупністю семантичних (сміслових) ознак та не обов'язково супроводжуються зовнішньою формальною тотожністю [Гак 1970]. Такі відношення можуть мати подвійний характер: звуження та розширення. При відношенні перехрещення понять в основі стимулюючих перепитувань лежать різні прагматичні ознаки мовлення [Винокур 1993].

У дослідженні обґрунтовується думка про стимулюючі перепитування, що з лінгвістичної точки зору становить неодноразову появу мовленнєвої одиниці в певному проміжку мовлення на відповідному лінгвістичному рівні. Явище стимулюючого перепитування має місце на всіх лінгвістичних рівнях. Між стимулюючими перепитуваннями різних рівнів існує тісний взаємозв'язок: у межах одного рівня одиниці вступають між собою в синтагматичні та парадигматичні відношення, а стимулююче перепитування вищих рівнів включають стимулюючі перепитування нижчих рівнів [Illie 1999].

Факт наявності стимулюючого перепитування на всіх мовленнєвих рівнях, тісний взаємозв'язок окремих видів стимулюючого перепитування як в межах одного рівня, так і між рівнями доводить прагматичну модальність перепитування. Сутність стимулюючого перепитування як стимулюючого засобу полягає в особливому посиленому впливові на мовця та в тому, що він служить засобом зв'язку в мовленні.

Беручи до уваги прагматичну модальність стимулюючого перепитування на відповідних лінгвістичних рівнях, структурні та семантичні ознаки перепитування, здійснюється класифі-

кація стимулюючого перепитування на морфологічні, лексико-синтаксичні та текстологічні.

Дослідження прагматичної модальності стимулюючих перепитувань з позиції теорії аргументації засвідчило тісний зв'язок їх з прагматикою. А тому функціонування різних видів стимулюючих перепитувань, які беруть участь в організації змістової єдності мовлення, можна розглядати як засоби вираження семантично-стимулюючого перепитування.

Доцільно розглядати стимулюючі перепитування в діалогічному мовленні. У межах діалогу з трьох реплік можуть, з одного боку, взаємодіяти різні типи стимулюючих перепитувань, а з іншого – один із цих типів структурно-лексичного зв'язку може пов'язувати всі висловлювання діалогу з трьох реплік чи тільки дві з них. Найбільш простим типом імперативного зв'язку висловлювань діалогу є часткове стимулююче перепитування, тобто повторення одного із структурних компонентів попереднього висловлення.

У діалозі:

Nina. (...) Yes! My lover! (Then suddenly resisting and pushing him away). No! You've forgetting Sam-and Sam's baby!

Darell (starting at her wildly). Sam's baby? Are you joking? Ours you mean! We'll take him with us? Of course!

Nina (sadly). *And Sam?* [O'Neile : 586].

У другій репліці частково-стимулююче перепитування *and Sam?* повторює один елемент попереднього висловлення, виражає обурення і гнів із приводу слів, які були сказані Ніною.

Частково-ускладнені стимулюючі перепитування можуть повторювати попереднє висловлення, посилюючи прагматичну модальність за допомогою допоміжних лінгвістичних засобів [Chernova 2014].

Ann. Then do what you have to do!

Chris. *Do what?* What is there to do? I've looked all night for a reason to make him suffer.

Ann. There's reason, there's reason! [Miller : 15].

У наведеному діалозі у другій діалогічній репліці вживається також частково-ускладнений перепит *do what?* з метою уточнення змісту фрази, яка була сказана Ен. Крім хоче конкретно дізнатися, як слід поступити в даній ситуації. Наступне спеціальне питання, яке вживається

після стимулюючого перепитування, посилює прагматичну модальність.

Повне стимулююче перепитування повторює повністю попереднє висловлення. Наприклад:

“Is it possible?” exclaimed Mr. Lorry. “*Is it possible?*” repeated De farge, bitterly. “Yes. And a beautiful world we live in, when it is possible, and when many other such things are possible, and not only possible, but done, see you! – under that sky there, every day long live the Devil. Let us go on.”

[Dickens : 57]

Цей діалог містить повне стимулююче перепитування, яке повторює попередню репліку *is it possible* повністю.

Хочемо зазначити, що існує такий тип стимулюючого перепитування, як трансформоване стимулююче перепитування, тобто перепитування зі зміною граматичної структури чи лексичного наповнення компонентів:

“Holes?” Marie looked about her as if searching for them.

“Where is he?”

“*Where’s who?*”

“Both well”, she replied absently.

“He’s the one who saved you, not I”.

Цей діалог демонструє трансформоване перепитування *Where’s who?*, яке вжито з метою уточнення інформації.

Існує ще такий тип стимулюючих перепитувань, як подвійне стимулююче перепитування, яке повторює попередню репліку повністю, чи частково двічі без лексичного наповнення, чи з лексичним наповненням, чи з лексичним наповненням і без лексичного наповнення одночасно.

У діалозі:

Will: Macon, I’m leaving here. I’m heading west.

Macon: *West? Where is the west?*

Will: Don’t know [Gassney : 64]

подвійне стимулююче перепитування *West? Where is the west?* повторює попередню репліку двічі без лексичного наповнення та із лексичним наповненням.

Стимулюючі перепитування дуже часто зустрічаються в мовленні, що говорить про зміни в ментальності людей, які стали більш толерантними і за допомогою перепитувань намагаються уникати конфліктних ситуацій [Klymenko 2020].

Отже, стимулююче перепитування – це лінгвістичний феномен, де прагматична модальність може бути виражена за допомогою різних лінгвістичних засобів.

Висновки. Стимулюючі перепитування в основному вживаються в діалогах. Вживання стимулюючих перепитувань зумовлене відповідною ситуацією, яка виражає зміст і характер спілкування між мовцями. Стимулюючі перепитування є результатом внутрішнього мовлення, тобто актуалізують внутрішні почуття мовця, беруть до уваги не лише структуру відповідного стимулюючого перепитування.

У дослідженні було відзначено, що стимулююче перепитування не можна розглядати ізольовано від контексту, тому що стимулююче перепитування не може реалізувати прагматичну модальність. Перепитуванню належать ті компоненти, які потребують конкретизації фактів, що важливі для спілкування мовців.

Стимулюючі перепитування, які вживаються в діалозі, розвивають прагматичну модальність прохання, заперечення, захоплення і т. ін. Вони – це один із найбільш багатогранних засобів підтримання діалогу, що в кожній мові набуває своєрідних рис і заслуговує на подальше дослідження в лінгвістиці спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл. Москва : Наука, 1976. 383 с.
2. Бондаренко Г. В. Методы лингвистического анализа структуры текста на сверхфразовом уровне : автореф. дис... канд. филол. наук : 10.02.04 ; МГПИИЯ Москва, 1976. 20 с.
3. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения. Москва : Просвещение, 1993. 171 с.
4. Гак В. Г. Структура диалогической речи. *Русский язык за рубежом*. 1970. № 3. С. 75–80.
5. Застровская С. А. Взаимодействие семантики и прагматики вопросительного предложения в современном немецком языке : дис... канд. филол. наук : 10.02.04. 1987. 197 с.
6. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл, 1997. 287 с.
7. Тарасова И. П. Структура смысла и структура личности коммуниканта. *Вопросы языкознания*. 1992. № 4. С. 103–110.
8. Blakemore D. Echo-questions: a pragmatic account. Vol. 94. Issue 4, 1994. P. 197–211.
9. Burstein D. Stimulated echoes: description, applications, practical hints. 1996. P. 269–278.

10. Chernova E. The syntax of wh- movement in multiple (true and echo)questions : a q-particle approach. Universitat de Girona. 2014. URL: <http://hdl.handle.net/10803/380553>.
11. Cook G. Discourse. Oxford : Oxford University Press, 1990. 165 p.
12. Cornelia Illie. Question-response argumentation in talk shows. *Journal of Pragmatics*. V. 31, North Holland. Amsterdam : Elsevier, 1999. P. 975–999
13. Klymenko O. L. Modern approach to philological studies : collective monograph. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2020. 240 p.
14. Sigrid Beck, Marga Reis. On the Interpretation of Echo Wh-questions. *Journal of Semantics*. Vol. 35. issue 3, 2018. P. 369–408. URL : <http://doi.org/10.1093/jos/ffy002>.
15. Sobin N. Echo-questions in the minimalist Program. *Linguistic Inquiry*. 41(1). 2010. P. 131–148. URL: <https://doi.org/10.1162/ling.2010.41.1.131>.
16. Strelchenko, N. Echo questions as a means of building coherence in conversational discourse. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. Warsaw: De Gruyter Open, 2017, vol. II(1), 2017. P. 336–378. DOI: 10.1515/lart-2017-0009.

REFERENCES

1. Arutiunova N.D. (1976) Priedlozhenie i yeho smysl [Sentence and its content] M.: Nauka, 1976. 383 p.
2. Bondarenko H.V. (1976) Metody linhvisticheskoho analiza struktury teksta na sferh frazovom urovnie [Methods of linguistic analyses of the structure of the text at the superphrase level]: avtoref. dis... kand. filol. nauk:10.02.04. МНПІЯ.М., 20 p.
3. Vinokur T.H. (1993) Hovoriashchiy i slushaiushchiy. Varianty rechivoho poviedenia [The speaker and the listener. Variants of the speech behavior] – M.: Prosvieshchenie. 171 p.
4. Hak V.H. (1970) Struktura dialohicheskoy rechi . *Russkiy yazyk za rubiezhom* [The structure of the dialogue speech. *Russian language abroad*] 1970. № 3. P. 75 – 80.
5. Zastrovskaia S.A. (1987) Vzaimodeistvie semantiki i prahmatiki voprositelnoho predlozhenia v sovremennom niemetskom yazykie [Interaction of the semantics and the pragmatics of the interrogative sentence in the modern German language] : dis.kand... filol.nauk: 10.02.04. 1987. 197 p.
6. Leontiev A.A. (1997) Osnovy psiholinhvistiki [The basis of psycholinguistics] M.: Smysl, 1997. 287 p.
7. Tarasova I.P. (1992) Struktura smysla i lichnosti komunikanta. *Voprosy yazykoznania* [The structure of the sense. *Questions of linguistics*] № 4. P. 103 – 110.
8. Blakemore D. (1994) Echo-questions: a pragmatic account. Vol. 94. Issue 4, P. 197-211. [http://doi.org/10.1016/0024-3841\(94\)90009-4](http://doi.org/10.1016/0024-3841(94)90009-4)
9. Burstein D. (1996) Stimulated echoes: description, applications, practical hints. P. 269-278.
10. Chernova E. (2014) The syntax of wh- movement in multiple (true and echo)questions :a q-particle approach. Universitat de Girona. <http://hdl.handle.net/10803/380553>
11. Cook G. (1990) Discourse. – Oxford: Oxford University Press, 165 p.
12. Cornelia Illie. (1999) Question-response argumentation in talk shows . *Journal of Pragmatics*. V. 31, North Holland, Amsterdam: Elsevier, P. 975-999.
13. Klymenko O.L. (2020) Modern approach to philological studies : collective monograph. Lviv-Torun: Liha-Pres., 240 p.
14. Sigrid Beck, Marga Reis. (2018) On the Interpretation of Echo Wh-questions. *Journal of Semantics*. Vol. 35. Issue 3, P. 369-408. <http://doi.org/10.1093/jos/ffy002>
15. Sobin N. (2010) Echo-questions in the minimalist Programme. *Linguistic Inquiry*. 41(1). P. 131-148. <https://doi.org/10.1162/ling.2010.41.1.131>
16. Strelchenko, N. (2017) Echo questions as a means of building coherence in conversational discourse . *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. The Warsaw: De Gruyter Open, 2017, vol. II(1), p. 336-378. DOI: 10.1515/lart-2017-0009

A. I. ARTEMENKO

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
of Marketing Faculty,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine
E-mail: antoninaartemenko33@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2426-875x>

PRAGMATIC MODALITY OF STIMULATING ECHO-QUESTIONS

Stimulating echo-questions are a special type of interrogative sentences, the stimulating means of which consists in the special influence on the speaker and in the fact that he serves as a communicative means. The idea of stimulating echo-questions is justified in the research which is from the linguistic point of view is the repeatedly emersion of the speech

unit in a certain period of speech at the appropriate linguistic level. The phenomenon of stimulating echo-questions takes place at all linguistic levels. There is a close relationship between stimulating echo-questions at different levels: units enter into syntagmatic and paradigmatic relationships within one level, and stimulating echo-questions at higher levels include stimulating echo-questions at lower levels. An example of the interaction of units of speech levels is the interaction of lexical and morphological levels.

It is expedient to consider stimulating echo-questions in dialogic speech.

On the one hand, different types of stimulating echo-questions can interact within the three-phrase dialogue and on the other hand, one of these types of structural-lexical connection can connect all or only two of the three-phrase dialogue utterances.

This linguistic phenomenon is seen as a means of expressing of the pragmatic modality. Taking into account the pragmatic modality of stimulating echo-questions at the appropriate linguistic levels, structural and semantic features of stimulating echo-questions, the classification of stimulating echo-questions into morphological, lexical, syntactic and textual is carried out.

Stimulating echo-questions can also be partial. These are stimulating echo-questions that repeat only one structural element of the previous statement; partially –complicated echo-questions . These are stimulating echo-questions in which several words of the previous utterance are repeated; complete stimulating echo-questions that repeat the previous statement completely; transformed stimulating echo-questions, those ones that change the grammatical structure or lexical content of the components; double stimulating echo-questions that repeat one or more elements of the previous statement, or the whole statement twice. The functioning of different types of stimulating echo-questions, which participate in the organization of speech, is considered as a means of expressing the pragmatic modality of echo-questions.

Key words: Stimulating echo-questions, pragmatic modality, pragmatic speech, dialogue, speech.